

A N T Ñ O

Idejna zasnova središča trajnostnega turizma na zelenorskem otoku Santo Antão

avtorica: Anja Žerjal

mentorica: prof. mag. Anja Planišček

Univerza v Ljubljani

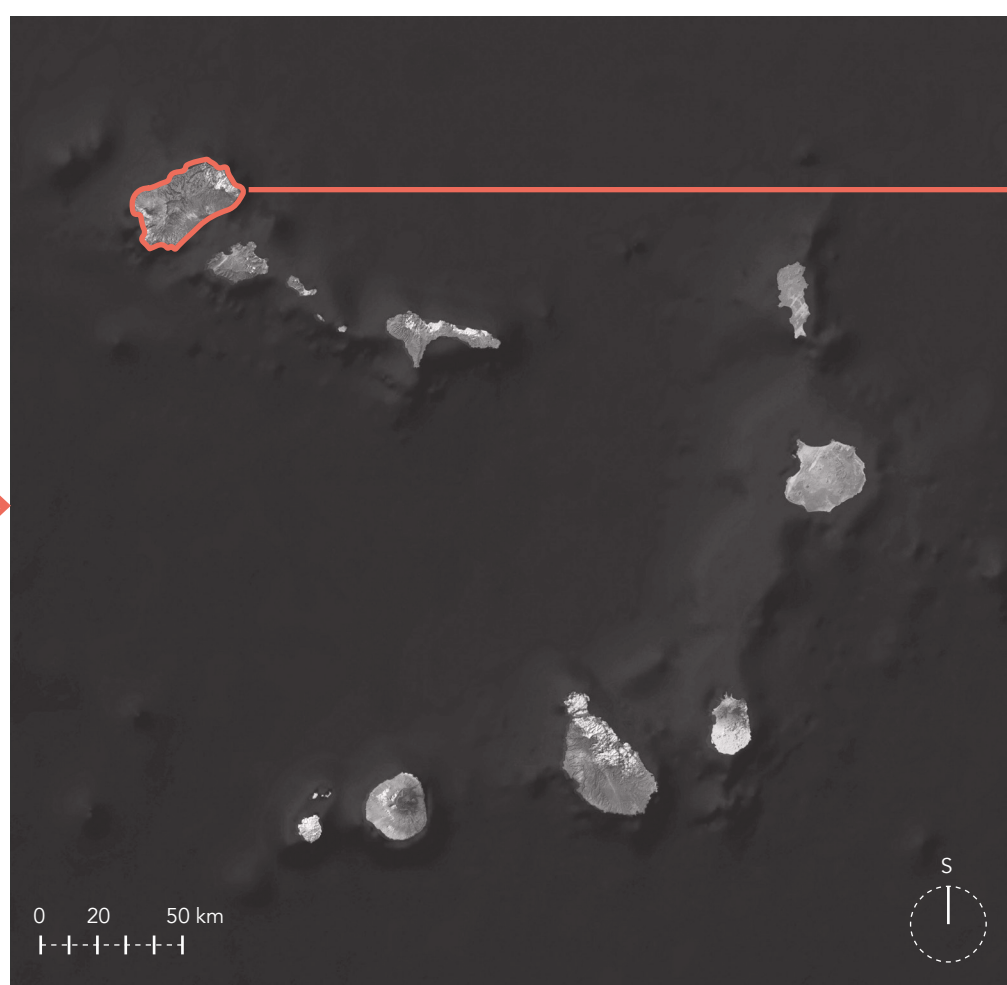
Fakulteta za arhitekturo

Magistrsko delo

Ljubljana, junij 2024

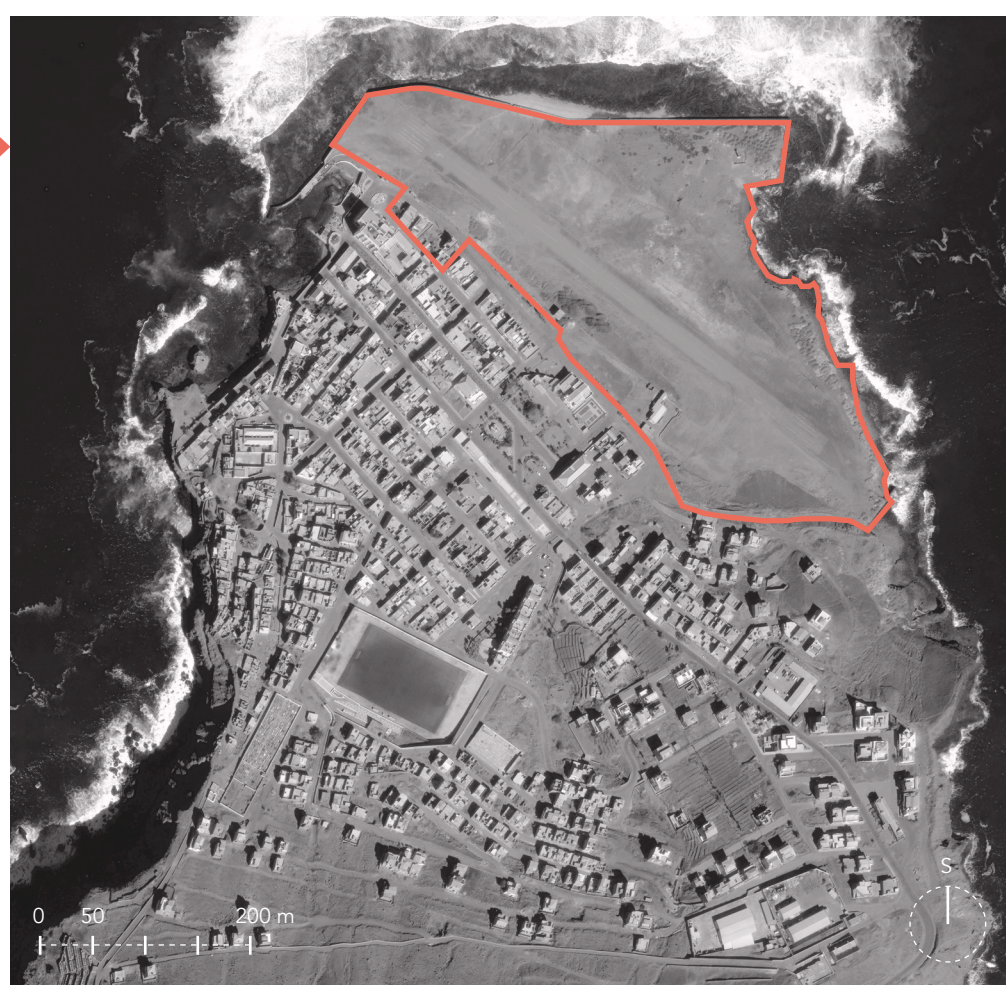
Lega otočja
Vir: Maps - Apple

Država Zelenorski otoki
Vir: Maps - Apple

Otok Santo Antão
Vir: Maps - Apple

Mesto Ponta do Sol in območje bivšega letališča Agostinho Neto
Vir: Maps - Apple

Skozi magistrsko nalogo raziščem trajnostne oblike turizma kot alternativo množičnemu turizmu. Osredotočim se na turizem na Zelenorskih otokih, kjer raziščem obstoječe modele turizma in možnosti razvoja trajnostnega turizma.

V sklopu pisanja magistrske naloge sem tri mesece bivala na Zelenorskih otokih, kjer sem se povezala z občino Ribeira Grande na otoku Santo Antão. V sodelovanju z občino sem izbrala lokacijo in program središča trajnostnega turizma v mestu Ponta do Sol. Središče sem zasnovala kot osrednjo točko potovanja po otoku, ki popotniku predstavlja prostor srečevanja, spoznavanja lokalne kulture, predvsem pa prostor oddihla na poti. Pri zasnovi sledim trem stebrom trajnostnega turizma (varstvo okolja, gospodarska rast in blaginja družbe), hkrati pa upoštevam lokalne principe gradnje in tvorbe mesta. Lokacija projekta je na robu mesta, tik ob nedelujočem letališču, zato se v urbanističnem delu naloge ukvarjam z urejanjem mestnega roba in povezovanjem mesta s parkom, ki ga zasnujem na območju.

Arhitekturna zasnova se deli na dva dela: revitalizacija ribje tržnice in novogradnja objekta v neposredni bližini. V novem objektu je glavni program prenočišče za popotnike, dodatni programi pa so kavarna, recepcija in večnamenski prostor. Objekt stare ribje tržnice pa postane tržnica z lokalnimi pridelki, ki se lahko preoblikuje v galerijo, tržnico, koncertno dvorano ali predavalnico. Trajnostnost programa prenesem tudi na zasnovo arhitekture skozi izbor naravnih, lokalno dostopnih materialov in trajnostnih principov gradnje.

*Ilhas perdidas
no meio do mar
esquecidas
num canto do Mundo
- que as ondas
embalam
maltratam
abraçam ...*

*Islands lost
in the midst of the sea forgotten
in an angle of the World
- where the waves
cradle
abuse
embrace ...*

"Otoki izgubljeni
sredi morja,
pozabljeni
v kotičku sveta
- kjer valovi
zibkajo
zlorabljajo
objemajo ..."

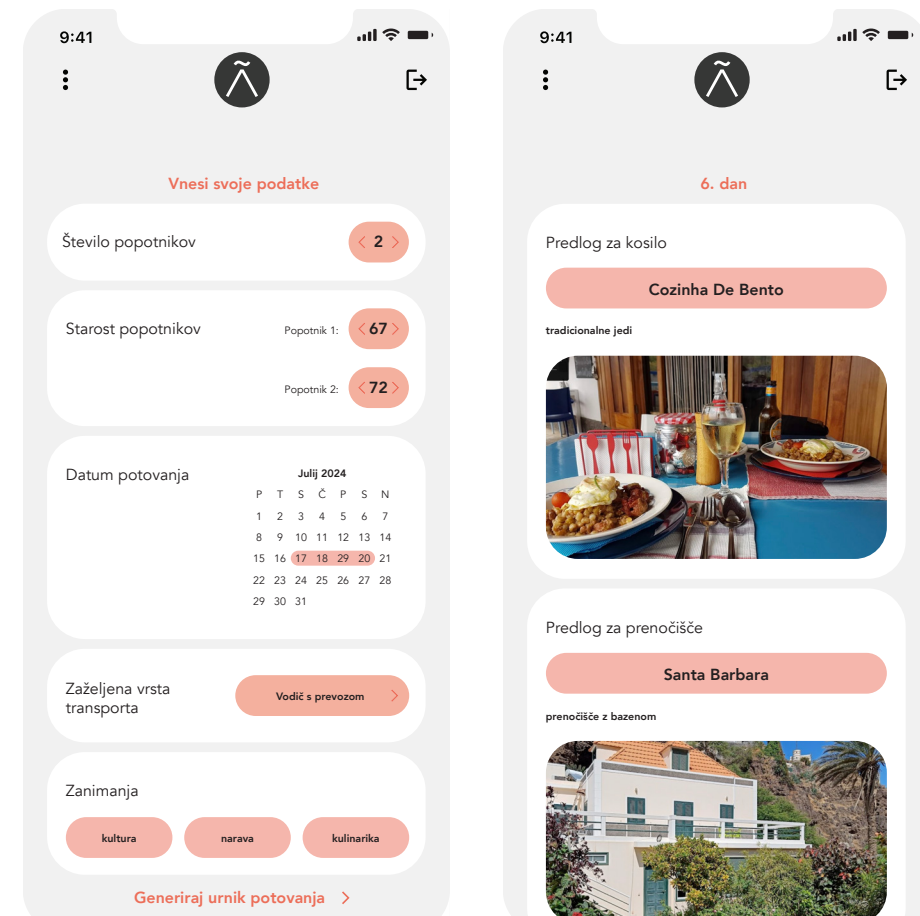
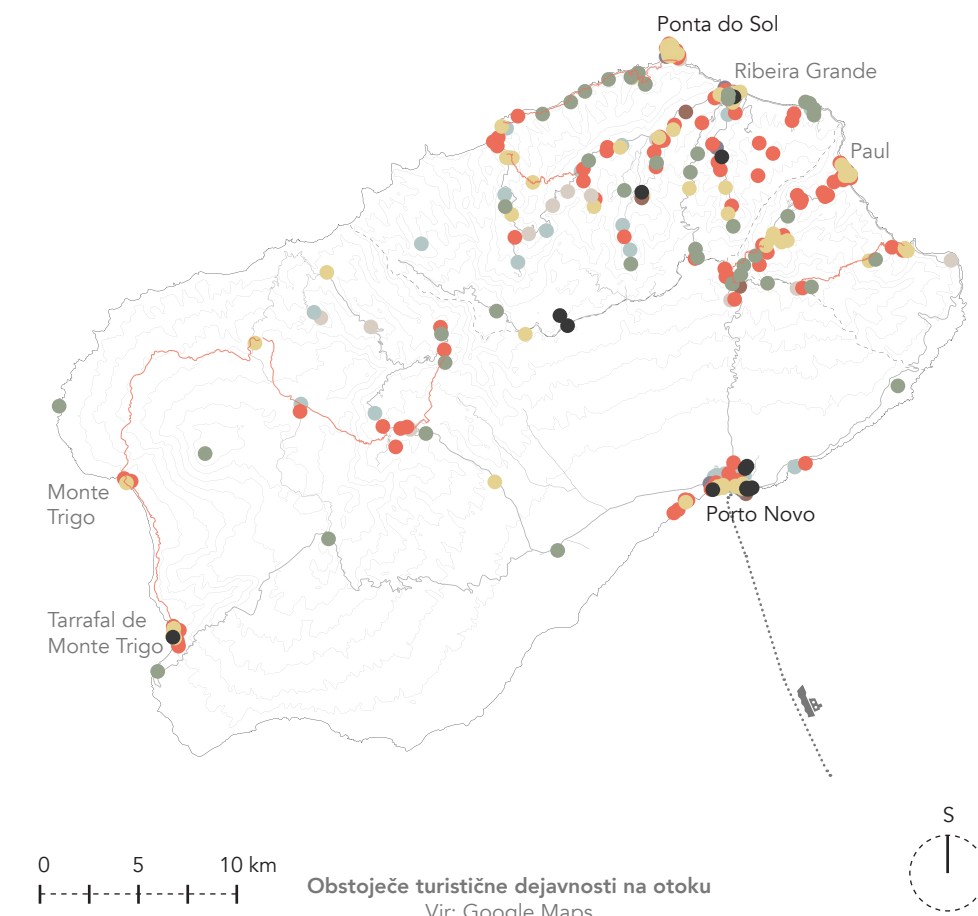
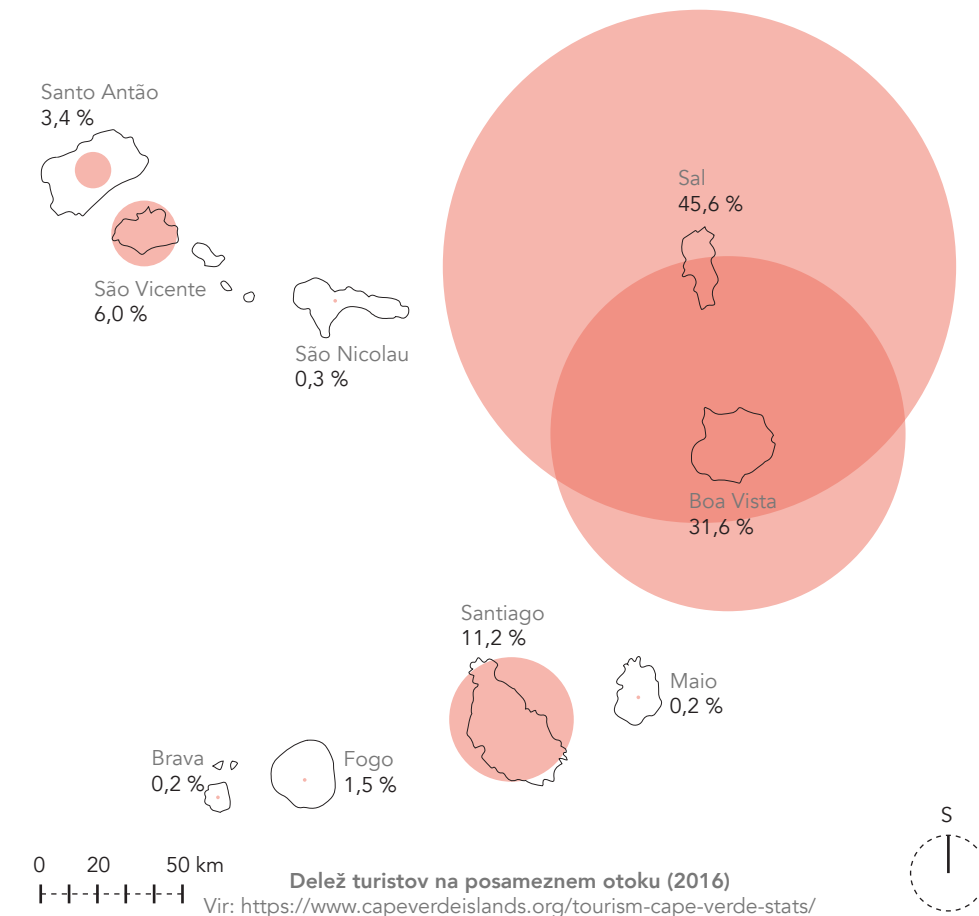
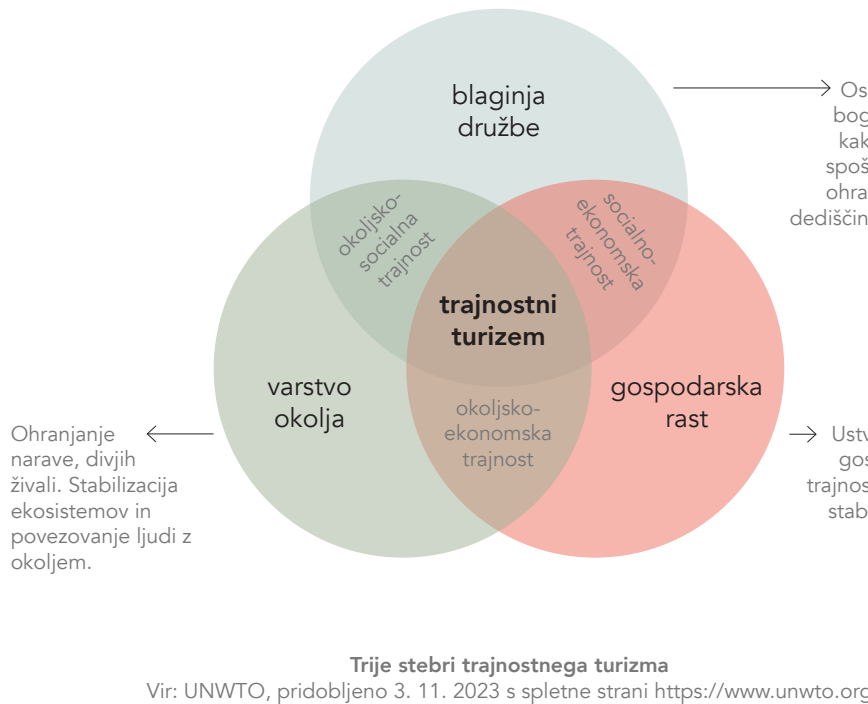
Jorge Barbosa, Zelenorski pesnik

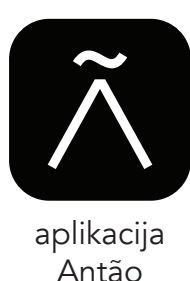
Vizualizacija: skupnostni prostor

Vizualizacija: pogled na atrij

Prikaz mobilne Aplikacije Antão

aplikacija
Antão

Povsod po svetu najdemo primere destinacij, ki beležijo prekomeren turizem, ker jih je prizadela lastna popularnost. Pretiran obisk in prenatrpanost presegata točko njihove sprejemne zmogljivosti. To lahko negativno vpliva na kakovost okolja, življenja lokalnih prebivalcev in zadovoljstvo obiskovalcev.¹

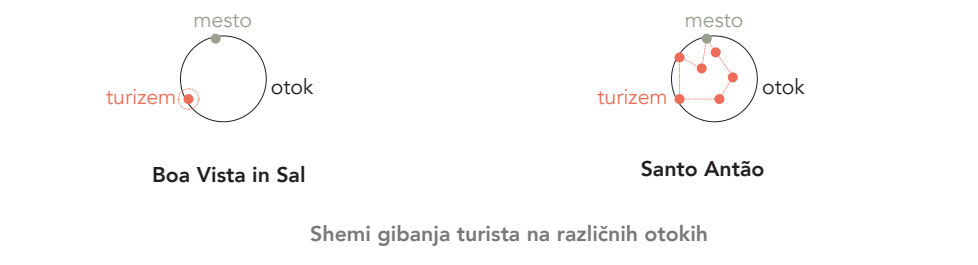
Glavni cilj projekta Antão je razvoj turizma na otoku Santo Antão z upoštevanjem treh stebrov trajnostnega turizma: blaginje družbe, gospodarska rast in varstvo okolja. Svetovna Turistična Organizacija združenih narodov (UNWTO) trajnostni turizem definira kot turizem, ki prevzema odgovornost za svoje trenutne in prihodnje vplive na gospodarstvo, družbo in okolje, hkrati pa zadovoljuje potrebe obiskovalcev, gostiteljev, lokalnih skupnosti in okolja.²

Turizem je na Zelenorskih otokih glavna gospodarska dejavnost in predstavlja 25 % BDP. Največ obiskovalcev obišče otoka Sal in Boa Vista, kjer jih večina biva v letoviščih z opcijo 'all-inclusive' paketov.

Turizem lahko prinese bogastvo, merjeno z delovnimi mesti, prihodki in razvojem infrastrukture, vendar lahko za saba pustiti tudi negativne posledice na družbo, okolje in ekonomijo. Cáceres Morales in Martínez Quintana (2019) menita, da je turistični model Zelenorskih otokov "šolski", saj je enak tistemu, ki se je v zadnjih desetletjih izjavil v procesih turistične kolonizacije, ki so prizadeli države v razvoju z malo gospodarskimi viri.³

Po podatkih Nacionalnega zelenorskega statističnega inštituta (INECV) je otok Santo Antão obiskalo le 3,4 % vseh turistov, ki je leta 2016 obiskalo državo. Na otoku namreč ni velikih poletnih letovišč in peščenih plaž kot na otokih Sal in Boa Vista. Otok prav tako nima letališča, zato je potovanje na otok mogoče le z enournim trajektom iz bližnjega mesta Mindelo na otoku São Vicente, ki pa ima mednarodno letališče z rednimi povezavami do Evrope.

Za razliko od turizma na Salu in Boa Visti, pa razpršenost turističnih dejavnosti na otoku Santo Antão govori o popolnoma drugačnem stiku z okoljem. Pri potovanju po otoku, od točke do točke, so popotniki v neposrednem stiku z lokalnimi prebivalci in z okoljem. Majhna lokalna podjetja imajo od takšne oblike turizma večje koristi in večje možnosti za razvoj. Kljub temu da se na otoku organsko razvija drugačen način turizma kot na otokih Sal in Boa Vista, pa sem pri pogovoru na občini Ribeira Grande izvedela, da so mnogi tuji investitorji zainteresirani za gradnjo velikih turističnih resortov tudi na otoku Santo Antão. V mestu Ponta do Sol potekajo razprave glede območja zapuščenega letališča, ki ga želijo tuji investitorji izkoristiti za izgradnjo turističnega resorta.

Shemi gibanja turista na različnih otokih

Pri analizi obstoječega turizma na otoku Santo Antão sem prepoznala velik potencial za razvoj trajnostnega turizma na otoku. Zato sem menjala, da je gradnja turističnih resortov, na tej lokaciji neprimerna. V svoji nalogi predlagam nov koncept turizma za otok Santo Antão, v sklopu katerega zasnujem mobilno aplikacijo in sedež vodstva projekta v mestu Ponta do Sol.

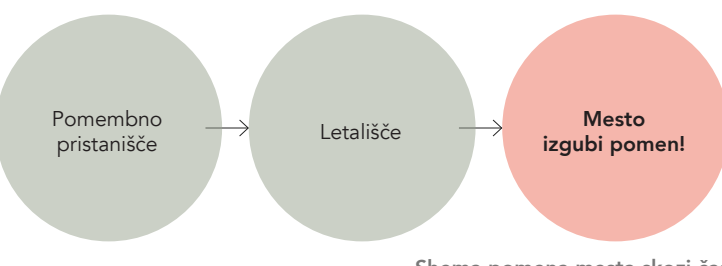
1 - Mihalčič, T. (2018). Prekomeren turizem: Ali naj gredo turisti kar domov? Turizem, informativna revija Slovenske turistične organizacije za menedžment in trženje v turizmu (Ljubljana), 2018, Letnik XXII/124, str. 6-9.
2 - UNWTO, pridobljeno 3. 11. 2023 s spletne strani <https://www.unwto.org>
3 - Castel, A. (2020). Cabo Verde: Historia, identidad y cultura. Madrid: Los Libros de La Catarata.

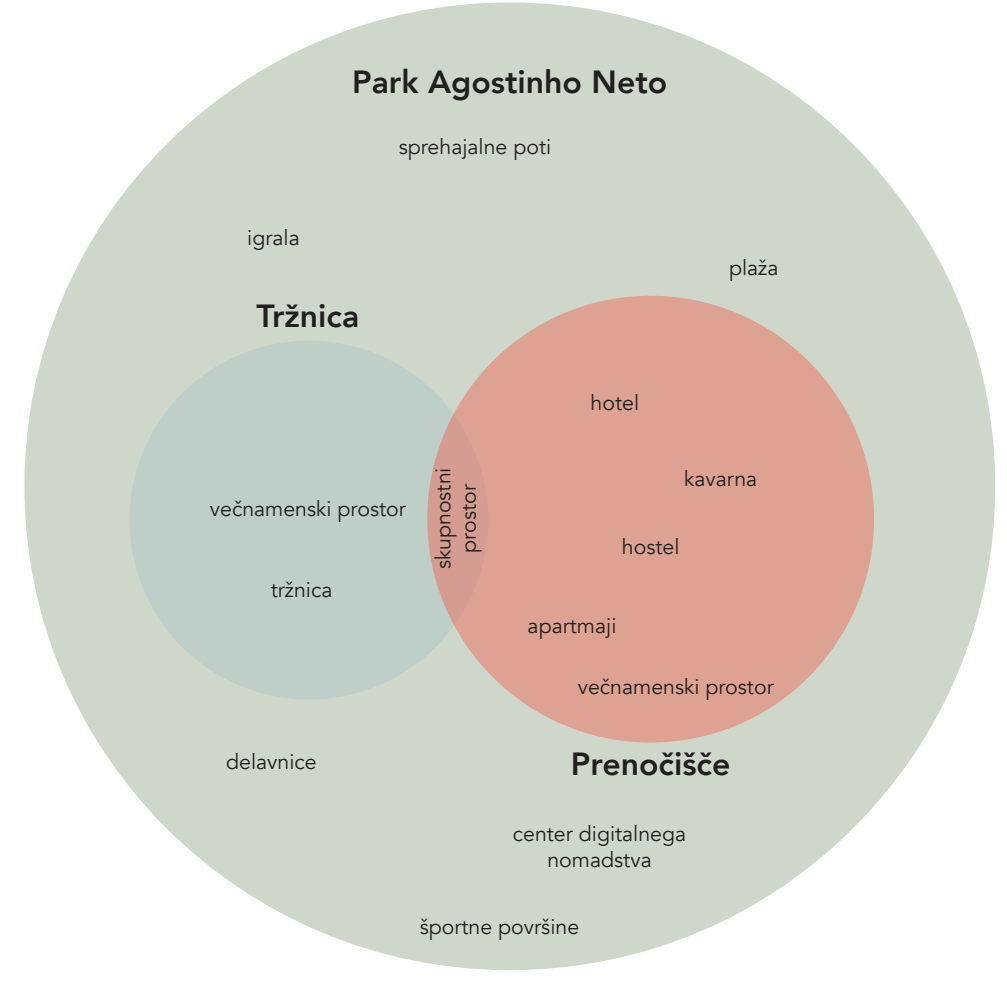
Letališče Agostinho Neto leta 1984
Vir: <https://www.facebook.com/caboverdemuseu>

Letališče Agostinho Neto (portugalsko Aeroporto Agostinho Neto) je bilo letališče v bližini mesta Ponta do Sol na skrajno severnem delu otoka Santo Antão. Območje bivšega letališča je danes zaprto za obiskovalce. Neuradno pa ga prebivalci in obiskovalci mesta uporabljajo kot park. Ker je teren okoli mesta zelo razgiban in strm, je bivaš vzletno-pristajalna steza najbolj ravna površina daleč naokoli. Nekateri jo zato uporabljajo kot tekaško progo, prostor za sprehode in rekreacijo ali celo kot poligon za učenje vožnje avtomobila.

Prostor najverjetneje nikoli več ne bo uporabljen kot letališče, saj je vzletno-pristajalna steza prekratka in zaradi obdajajočega se morja nima možnosti podaljšanja. Zato se je pri urbanistični zasnovi nujno spravevati o pomenu tega prostora v preteklosti, sedanjosti in prihodnosti. Kako lahko prostor v prihodnje koristi mestu, prebivalcem in obiskovalcem?

Shema pomena mesta skozi čas

Shema programov znotraj novega parka

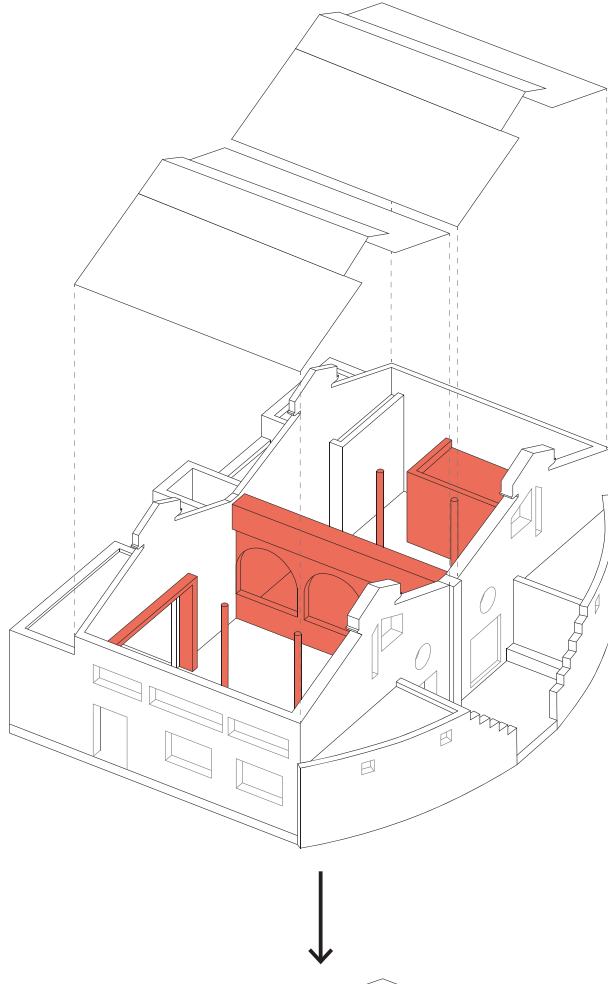

Mestna tržnica v Mindelo, São Vicente, v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja
Vir: <https://www.facebook.com/caboverdemuseu>

Tržnica

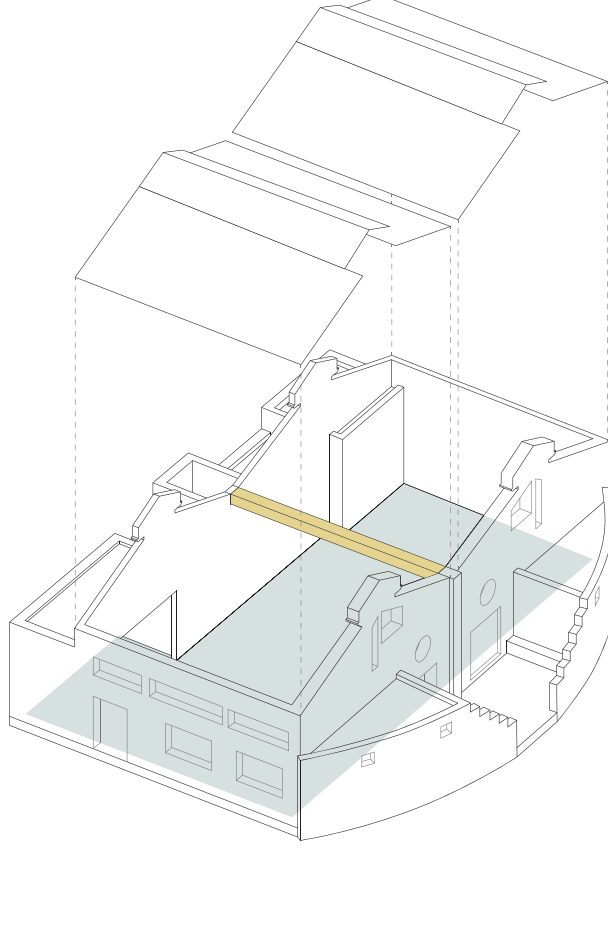
Tržnice v mestih na Zelenorskih otokih igrajo prav posebno vlogo, so osrednji prostor srečevanja, druženja in dnevnega dogajanja. Ker v mestu Ponta do Sol ni tržnice, prebivalci mesta redno obiskujejo tržnico v bližnjem mestu Ribeira Grande. Zelo si želijo nove tržnice, ki bi zanje pomenila prihranjen čas in denar, ki ga porabijo za prevoz do Ribeira Grande in nazaj.

V ta namen po predlogu občine v nalogi obravnavam objekt bivše ribje tržnice. Tržnica ni nikoli zaživela, kot je bilo sprva zamišljeno. Ribiči namreč ribe prodajajo neposredno iz čolnov, zato zaprtega prostora za prodajo ne potrebujejo. Glede na želje občine in potrebe prebivalcev sem se odločila za preureditev objekta v tržnico za lokalne pridelke z možnostjo ruševja programa, kadar je tržnica zaprta. V ta namen predlagam rušitev motečih elementov v objektu, da se ustvari večji prostor, ki je čim bolj prilagodljiv za razne vrste dogodkov. Prostor ni namenjen le mešancom, je tudi glavna točka povezovanja popotnikov z lokalno skupnostjo.

ODSTANITEV MOTEČIH ELEMENTOV

Rušitev elementov v notranjosti, ki omejujejo ali zapirajo prostor. V zunanost objekta le minimalno posegam, saj belim ohraniti videz objekta kakršni je.

VEČNAMENSKI PROSTOR

Večnamenski prostor je prehodni in prilagodljiv. Ob večerih se preuredi v prostor za raznolike dogodke.

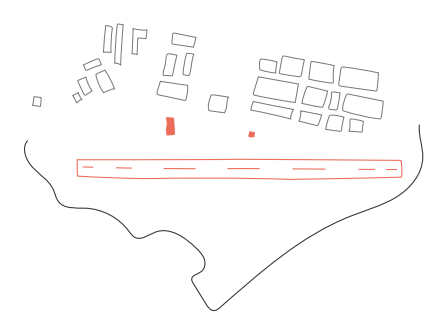
Shemi zasnove prenove tržnice

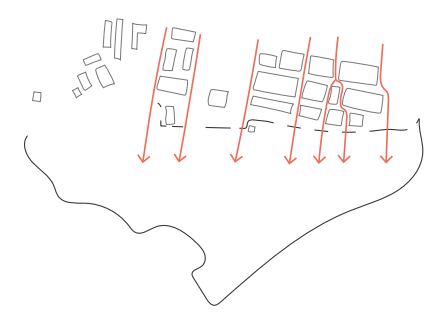
Park Agostinho Neto v merilu 1:1500

Park Agostinho Neto

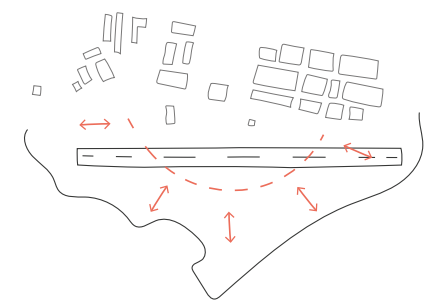
Zasnova parka temelji na minimalnih in enostavnih posegih v prostor, ohranjanju obstoječih načinov uporabe prostora in dodajanju novih programov v obstoječe objekte na območju, ki niso v uporabi. S tem prostor ostane dostopen meščanom, hkrati pa je bolj varen, prijeten za uporabo in bolj dostopen.

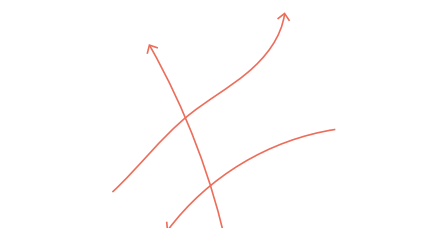
OHRANJANJE IN UREDITEV
OBSTOJEČE LETALIŠČE
INFRASTRUKTURE

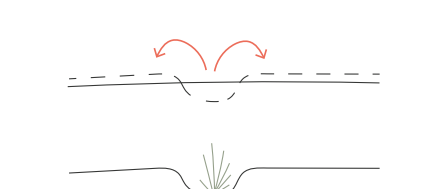
POVEZOVANJE MESTA S
PARKOM IN OBALO

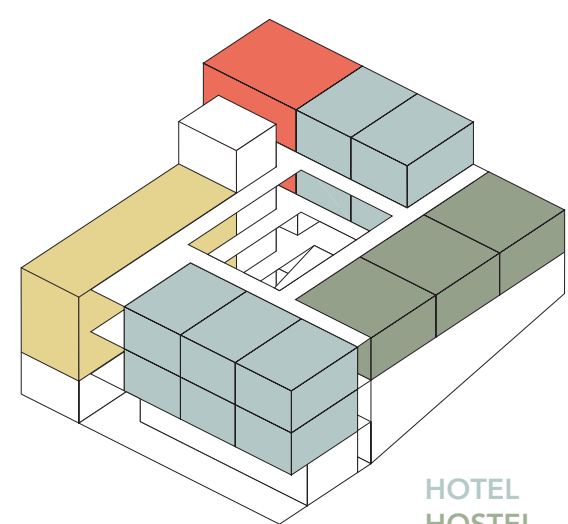
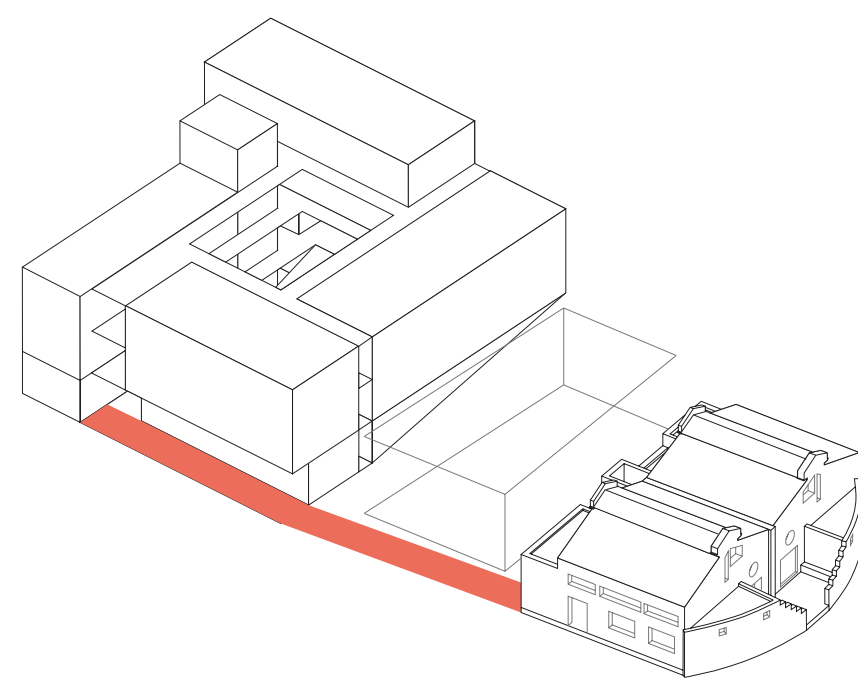
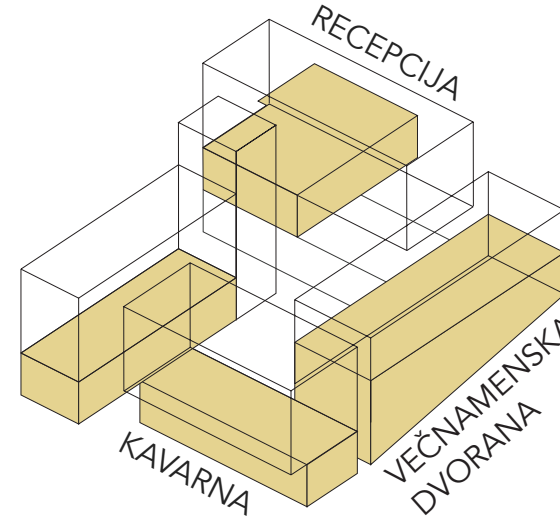
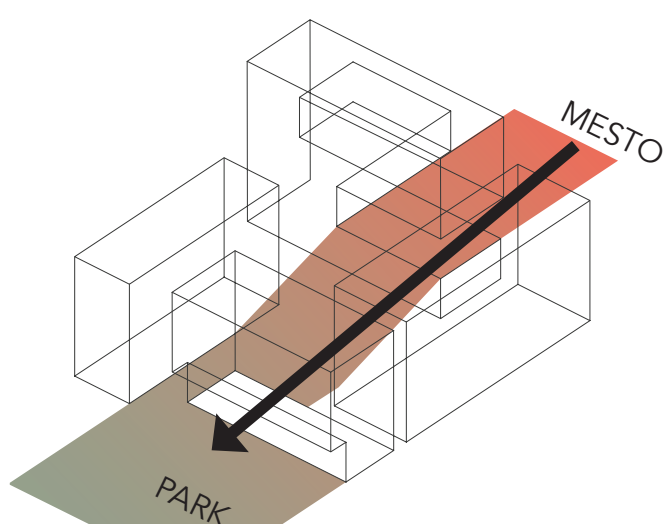
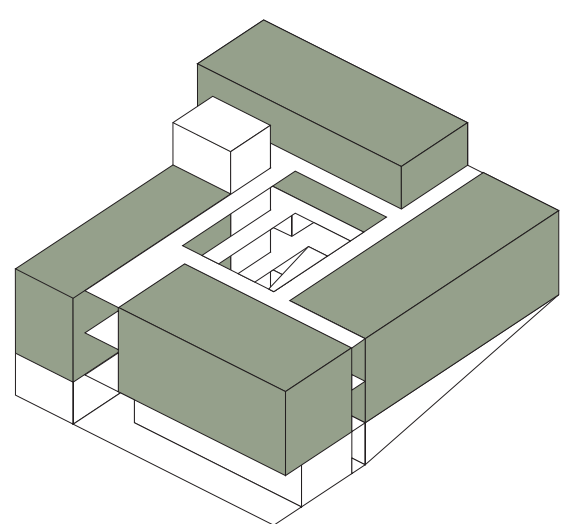
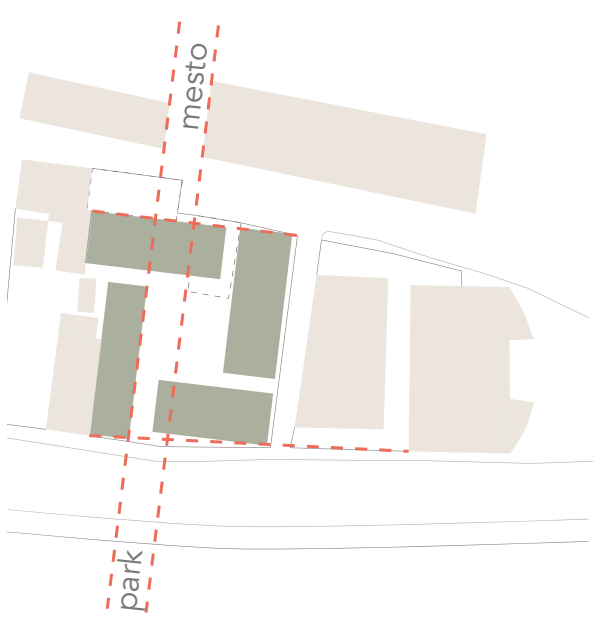
OHRANJANJE RAZDALJE DO
OBALE

OHRANJANJE OBSTOJEČIH
POTI IN NAČINOV UPORABE
PROSTORA

ZAZELENIITEV POVRŠIN

HOTEL
HOSTEL
APARTMA
SKUPNO

Prenočišče

Kot osrednji projekt magistrske naloge zasnujem prenočišče - točko postanka na popotniškovi poti preko otoka. Prostor je konceptualno kot most - most, ki povezuje mesto in park ter most, ki povezuje popotnike z lokalno skupnostjo. V objekt vključim naslednje programe: prenočišče, kavarno, recepcijo, skupne prostore za obiskovalce in večnamenski prostor. Programi so razporejeni v štiri volume, ki se zamikajo po prostoru, da ustvarjajo dinamiko in vabijo mimoidoče, da prostor prečkajo.

4 VOLUMNI

Objekt se deli na 4 volume, ki zaobjamejo prostor. S tem dosežem, da se objekt bolje umešča v obstoječo urbano strukturo mesta po svoji velikosti. Upoštevam višine okoljskih hiš z izjemo bližnjega hotela, ki od ostalih objektov močno izstopa po višini. Volumni ustvarjajo dinamiko v prostoru in s svojo višino poudarjajo vihanje terena proti mestu. Med njimi ustvarjam zavetje in senco, ki sta v tem prostoru bistvena za prijetno počutje.

POT IZ MESTA V PARK

Skozi atrij puščam prehod iz mesta v park. Pot se spusti po stopnišču in se nadaljuje preko ceste do predvidenega parka. Med časom, preživetim na lokaciji, sem opazila, da na tem delu mesta največ ljudi prehaja iz mesta na biviš letališče. Bistveno je torej, da te prehode ohranjam in prehodnost še izboljšam, kljub temu da na lokaciji postavim objekt.

RAZNOLIK PROGRAM V PRITILČJU (za lokalno skupnost in obiskovalce)

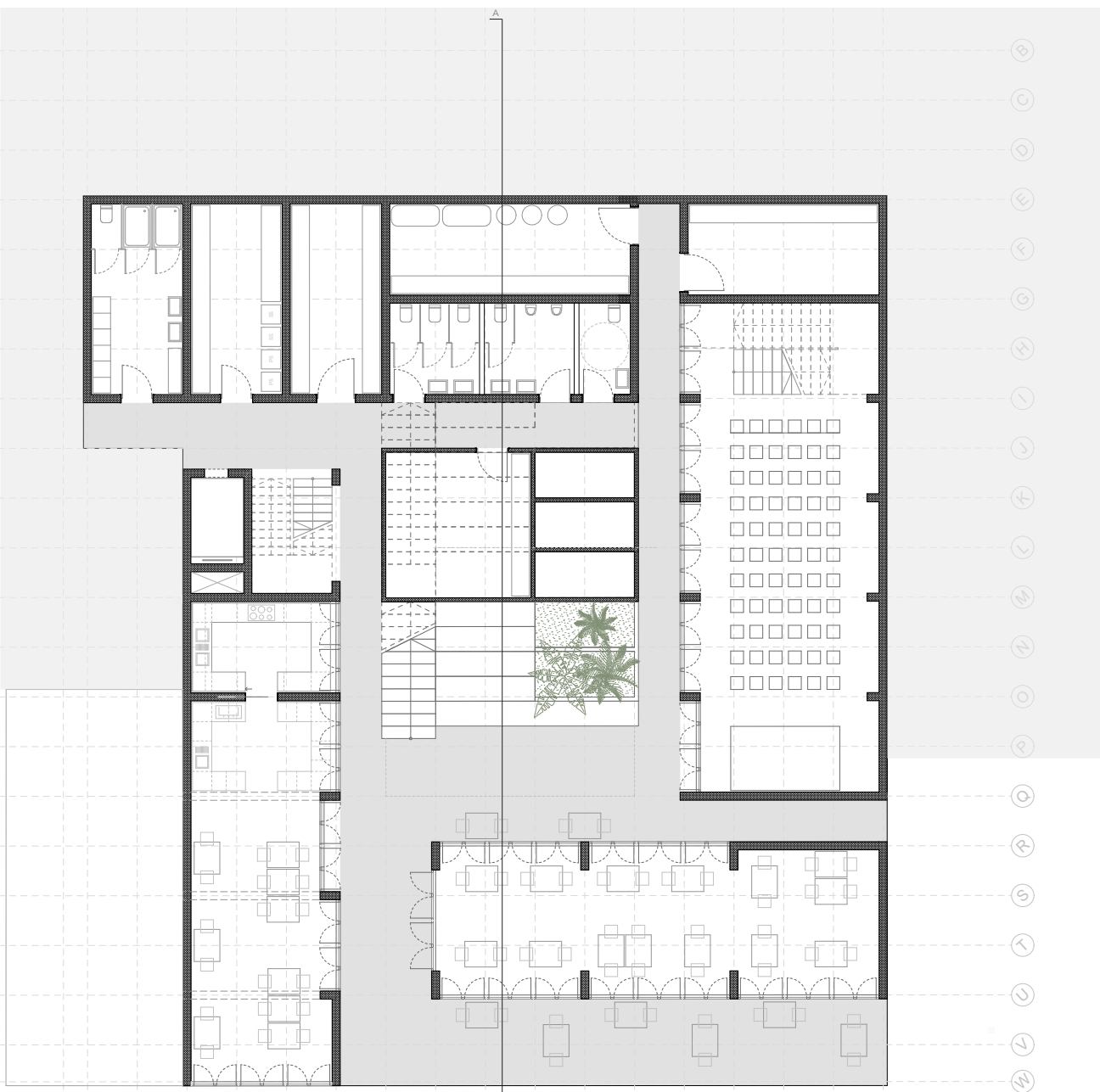
V pritilčju dodam raznolik javni program, kar dodatno poveča prehod ljudi skozi prostor. Za lokalno skupnost je poleg prehoda in zunanjega podaljška parka najpomembnejša večnamenska dvorana, ki jo mesto zelo pogreša. Potrebujemo prostor za telovadbo, delavnice, predavanja, predvajanje filmov in koncerte.

POVEZAVA S TRŽNICO

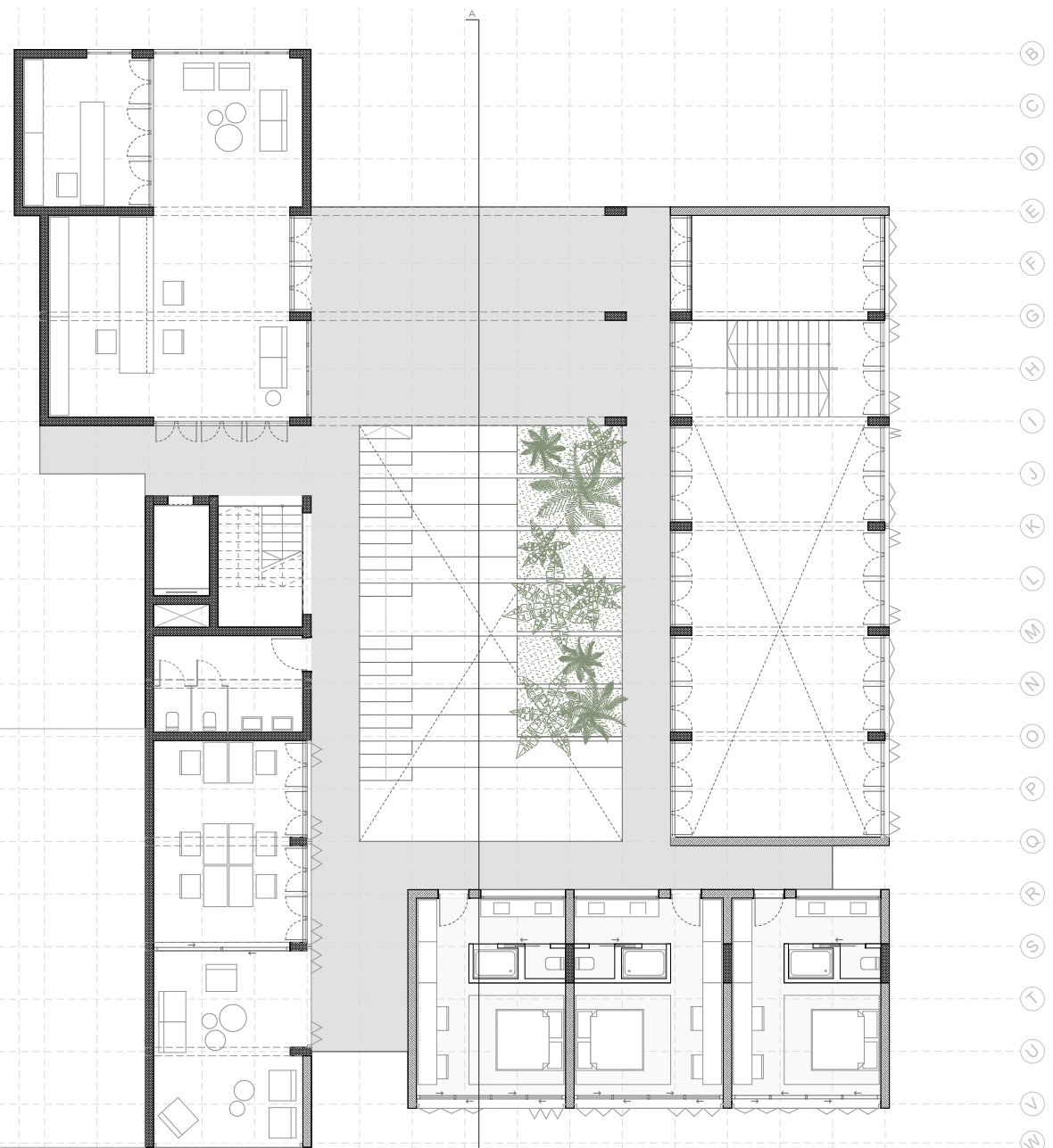
Ker se program v pritilčju objekta navezuje na bližnji dnevni center in tržnico, želim ustvariti tudi fizično povezavo - pot, ki poveže vse tri objekte. Pot ustvarim na strani parka in s tem vse tri objekte povežem tudi s parkom. Povezava med objekt kaže na sorodnost programa, hkrati pa Prenočišče fizično poveže s Tržnico, kar hkrati poveže mesto in lokalno skupnost z obiskovalci.

TIPI NAMESTITVENIH ENOT

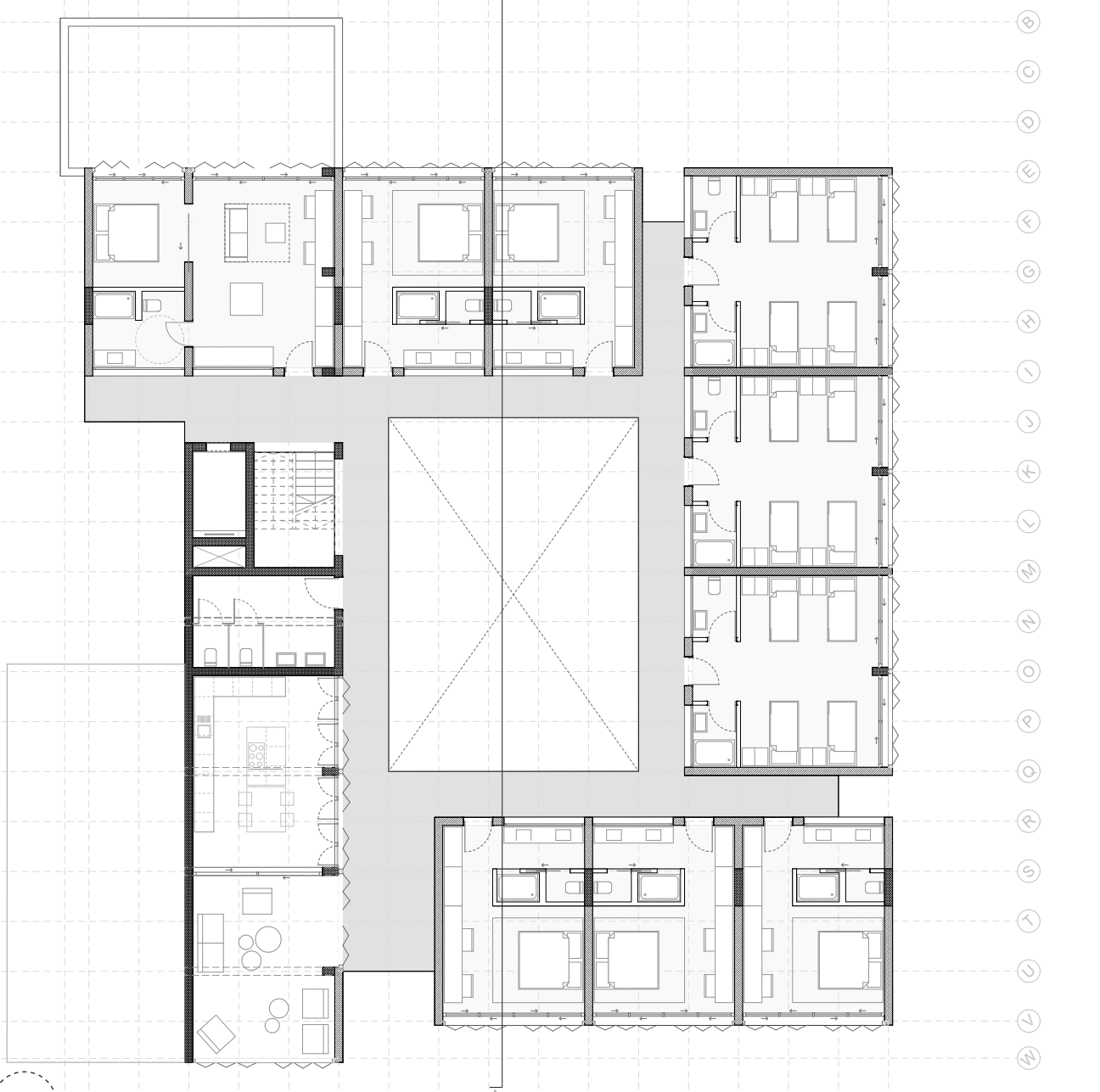
Različne enote so namenjene različnim starostnim in interesnim skupinam popotnikov; hotelske sobe predvsem parom in posameznikom, sobe hostla predvsem skupinam mladih in apartmaja predvsem družinam z majhnimi otroki. Ker je globina volumnov premajhna za umestitev balkonov v posamezno enoto, sem se odločila, da enega od 4 volumnov namenim skupnim zunanjim prostorom za popotnike.

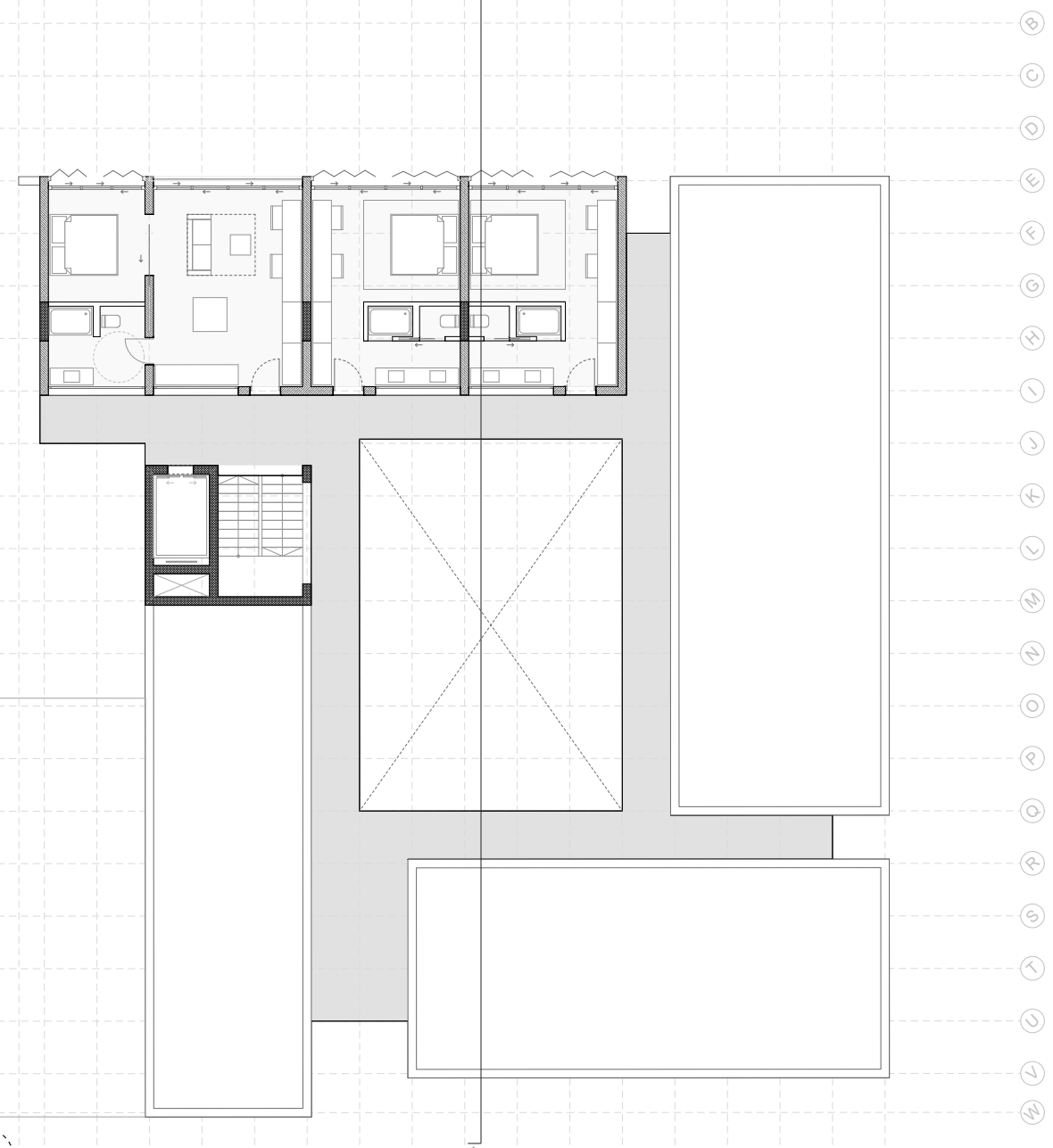
tloris pritičja v merilu 1:200

tloris 1. nadstropja v merilu 1:200

tloris 2. nadstropja v merilu 1:200

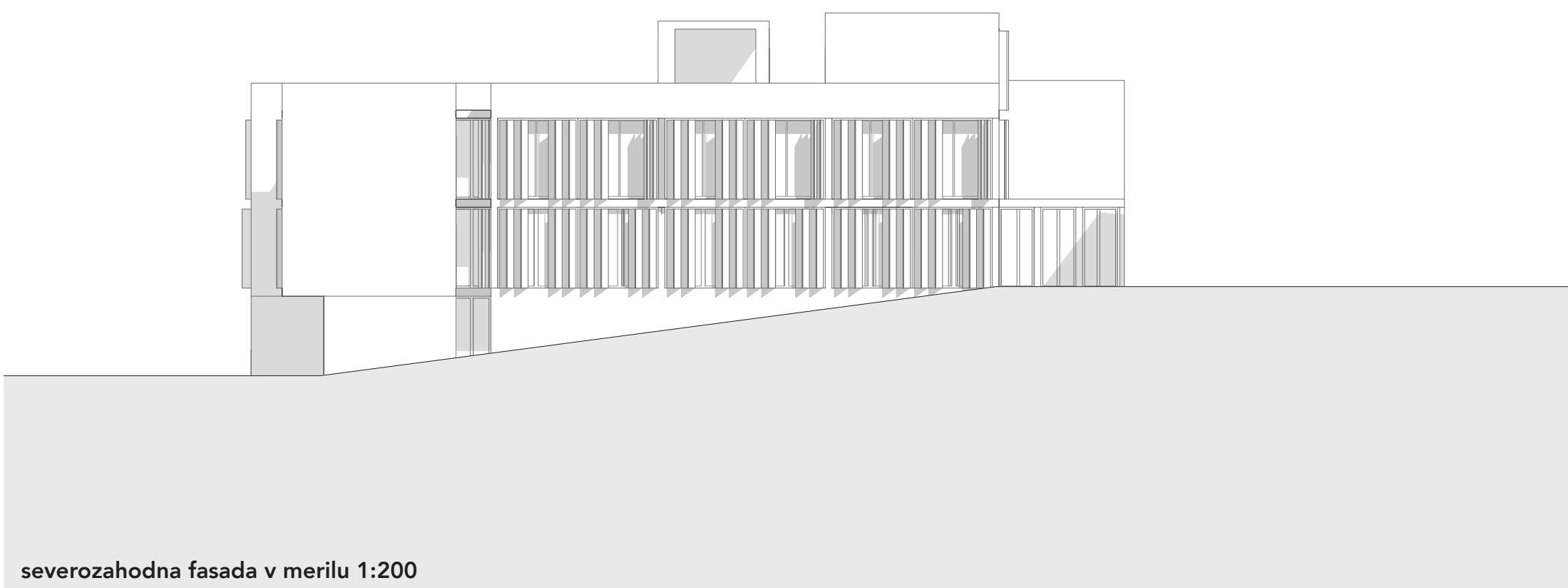
tloris 3. nadstropja v merilu 1:200

Vizualizacija: hotelska soba

Vizualizacija: pogled na objekt iz strani mesta

severozahodna fasada v merilu 1:200

prerez A-A v merilu 1:200